

Затверджено:
на засіданні кафедри трудового,
екологічного та аграрного права,
протокол № 1 від 26.08.2025 року

Програмові вимоги з навчальної дисципліни «Земельне право України»

Тема 1. Земельне право в системі права України

Поняття, предмет і система земельного права. Місце і роль земельного права України в національній правовій системі. Методи правового регулювання земельних відносин. Функції земельного права. Принципи земельного права. Джерела земельного права: загальна характеристика. Співвідношення земельного права з природноресурсовим та іншими галузями права. Основні етапи, стан і тенденції розвитку земельного права України. Розвиток науки земельного права.

Тема 2. Історія розвитку земельного права України

Об'єктивні і суб'єктивні передумови формування земельного права України. Земельно-правові відносини на території України в період феодалізму до скасування кріпосного права в 1861 р. Пореформений період другої половини XIX – початку XX сторіччя. Регулювання земельних відносин часів УНР. Розвиток земельного права за часів СРСР (післяреволюційний період, період колективізації, особливості земельно-правового регулювання під час Великої Вітчизняної війни). Розвиток земельного законодавства після прийняття Основ земельного законодавства СРСР 1968 року. Земельна реформа і розвиток земельного права України після 1991 року: загальні положення. Новели правового регулювання земельних відносин.

Тема 3. Земельні правовідносини в Україні

Поняття, особливості та види земельних правовідносин. Об'єктний склад земельних правовідносин. Земля як об'єкт права власності Українського народу. Суб'єкти земельних правовідносин. Зміст земельних правовідносин. Підстави виникнення, зміни та припинення земельних правовідносин.

Тема 4. Джерела земельного права

Поняття та особливості джерел земельного права України. Класифікація джерел земельного права. Конституція України як системоутворююче джерело земельного права. Закони як джерела земельного права. Підзаконні нормативно-правові акти як джерела земельного права. Міжнародно-правові акти та договори в системі джерел земельного права України. Нормативні акти Конституційного Суду України в системі джерел земельного права України. Узагальнення судової практики в системі джерел земельного права України. Адаптація земельного законодавства України до права Європейського Союзу.

Тема 5. Правові засади управління в галузі використання і охорони земель

Поняття та зміст управління у галузі використання та охорони земель. Система і повноваження органів управління у галузі використання та охорони земель. Особливості окремих управлінських функцій в галузі використання та охорони земель. Моніторинг земель: поняття, правові форми, види, порядок здійснення та юридичне значення. Контроль за додержанням законодавства у сфері використання та охорони земель. Ведення державного земельного кадастру як функція управління у галузі використання і охорони земель. Державна реєстрація земельної ділянки та прав на неї як складова державного земельного кадастру. Землеустрій: поняття, правові форми, види, порядок здійснення. Юридичне значення ведення землеустрою. Планування використання земель. Встановлення та зміна цільового призначення земельної ділянки. Встановлення та зміна меж адміністративно-територіальних утворень. Нормування і стандартизація у галузі використання та охорони земель. Економічне стимулювання раціонального використання та

охорони земель. Відшкодування втрат сільськогосподарського та лісгосподарського виробництва.

Тема 6. Право власності на землю

Поняття, основні ознаки та зміст права власності на землю. Конституційні засади права власності на землю. Суб'єкти та об'єкти права власності на землю. Земля як специфічний об'єкт права власності. Право власності на землю Українського народу. Право власності на землю громадян та юридичних осіб. Право власності на землю територіальних громад. Право власності на землю держави. Підстави та порядок виникнення та припинення права власності на землю. Набуття права власності на земельні ділянки за цивільно-правовими угодами. Особливості права спільної власності на землю. Право спільної часткової власності на землю. Право спільної сумісної власності на землю. Права та обов'язки власників земельних ділянок. Право власності на природні об'єкти в поресурсових кодексах і законах.

Тема 7. Земельна реформа в Україні

Поняття земельної реформи та її значення. Етапи реформування земельних відносин. Фактори негативного впливу на правове забезпечення земельної реформи в Україні. Земельні реформи в історії України.

Тема 8. Правове регулювання приватизації земель

Поняття, основні риси та юридична природа приватизації земель. Суб'єкти, об'єкти та форми приватизації земель. Характеристика правових моделей приватизації земель. Приватизація земельних ділянок із земель запасу та земельних ділянок наданих раніше у користування громадянам. Приватизація земельних ділянок юридичними особами (садівницькими товариствами, житлово-будівельними та гаражно-будівельними кооперативами, об'єднаннями співвласників житлових будинків). Особливості приватизації земельних ділянок для ведення фермерського господарства. Юридичні гарантії здійснення приватизації земель.

Тема 9. Право землекористування та його види

Поняття і принципи права землекористування. Класифікація права землекористування. Право загального землекористування: поняття, об'єкти, суб'єкти та зміст. Право постійного землекористування. Суб'єкти та об'єкти права постійного землекористування. Підстави і порядок виникнення та припинення права постійного землекористування. Поняття та юридичні ознаки оренди землі. Права та обов'язки орендодавців та орендарів. Підстави виникнення, зміни та припинення орендних земельних відносин. Право концесійного землекористування. Права та обов'язки землекористувачів.

Тема 10. Обмеження прав на землю

Інститут обмежень прав на землю: загальна характеристика. Поняття, істотні ознаки та функції обмежень прав на землю. Класифікація обмежень прав на землю. Порядок встановлення обмежень прав на земельні ділянки: загальні положення. Характеристика окремих видів обмежень прав на землю в Україні. Загальні та спеціальні нормативні обмеження прав на землю. Обтяження земельних ділянок: поняття, види. Земельний сервітут як окремий різновид обтяжень прав на землю: поняття, види. Підстави та порядок встановлення та припинення земельних сервітутів. Емфітевзис та суперфіцій як обтяження права користування земельною ділянкою. Дотримання вимог добросусідства при здійсненні права власності на землю. Підтримання та відновлення меж земельних ділянок. Обмеження, які виникають у зв'язку зі встановленням зон з особливими умовами землекористування.

Тема 11. Гарантії прав на землю в Україні

Поняття, особливості та система гарантій прав на землю в Україні. Конституційні гарантії прав на землю. Захист прав на землю: способи та особливості. Правове забезпечення відшкодуванням збитків землевласникам та землекористувачам. Умови і порядок відшкодуванням збитків

власникам землі та землекористувачам. Поняття, особливості та основні види земельних спорів. Судове вирішення земельних спорів. Особливості позасудового вирішення земельних спорів.

Тема 12. Правова охорона земель

Законодавче забезпечення правової охорони земель в Україні. Поняття, принципи, завдання та зміст охорони земель. Функції правової охорони земель в Україні. Особливості правової охорони ґрунтів. Стандартизація і нормування в галузі охорони земель та відтворення родючості ґрунтів.

Тема 13. Юридична відповідальність за порушення земельного законодавства

Загальна характеристика юридичної відповідальності за порушення земельного законодавства. Земельне правопорушення як підстава юридичної відповідальності. Особливості окремих видів юридичної відповідальності за порушення земельного законодавства.

Тема 14. Правове регулювання використання та охорони земель сільськогосподарського призначення

Склад та цільове призначення земель України. Поняття правового режиму земель України. Визначення та склад земель сільськогосподарського призначення. Суть та значення принципу пріоритетності земель сільськогосподарського призначення. Особливості правового режиму земель сільськогосподарського призначення. Суб'єкти права сільськогосподарського землекористування та загальна характеристика їх правового статусу.

Тема 15. Правовий режим земель житлової та громадської забудови

Поняття та склад земель житлової та громадської забудови. Правові форми використання земель житлової та громадської забудови. Принципи використання земель житлової та громадської забудови. Підстави набуття права на земельну ділянку житлової та громадської забудови. Право на забудову земельної ділянки. Правові засади управління в сфері використання і охорони земель житлової та громадської забудови. Система і повноваження органів управління в сфері використання і охорони земель житлової та громадської забудови.

Тема 16. Особливості правового режиму земель природно-заповідного фонду та іншого природоохоронного призначення

Поняття, склад та використання земель природно-заповідного призначення. Землі іншого природоохоронного призначення та їх використання. Землі оздоровчого призначення. Визначення, склад та використання земель рекреаційного призначення. Склад та використання земель історично-культурного призначення.

Тема 17. Землі лісгосподарського призначення

Визначення та склад земель лісгосподарського призначення. Особливості правового режиму земель лісгосподарського призначення. Правові форми використання земель лісгосподарського призначення.

Тема 18. Правовий режим земель водного фонду

Поняття та функціональне призначення земель водного фонду. Склад земель водного фонду. Права на землі водного фонду.

Тема 19. Правове регулювання використання земель промисловості, транспорту, електронних комунікацій, енергетики, оборони та іншого призначення

Загальна характеристика правового режиму земель промисловості, транспорту, електронних комунікацій, енергетики, оборони та іншого призначення. Правовий режим земель промисловості. Правове регулювання використання земель транспорту. Склад і використання земель енергетики. Умови надання окремих земельних ділянок для розміщення технічних засобів та споруд електронних комунікацій. Правовий режим земель, наданих для потреб оборони. Правовий режим земель «іншого призначення».